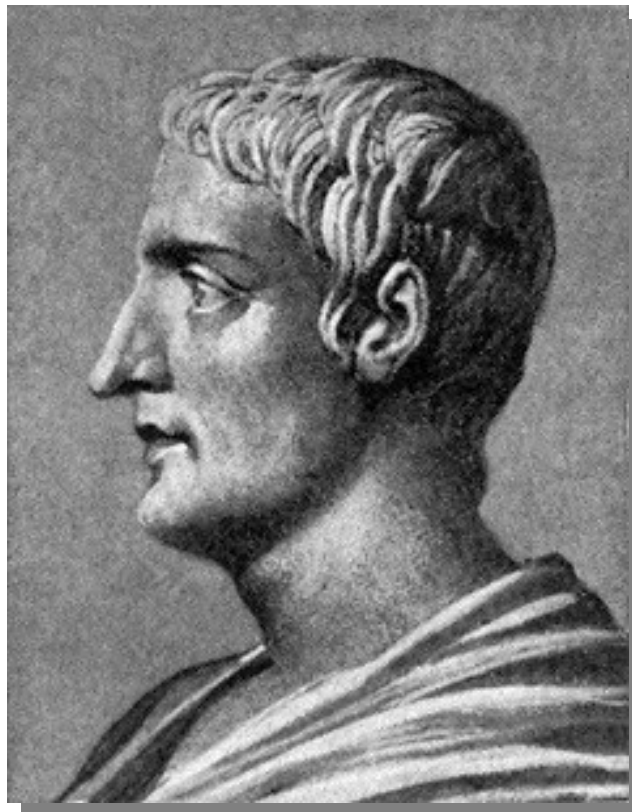

Tacitus

GERMANIA

Oversat af H. H. Lefolii

Tacitus: Germania

Fig. 1: Germanien omkr. år 100

1. Germanien er i sin helhed skilt fra de galliske landsdele og fra de rætiske og pannoniske ved floderne Rhinen og Donau, fra Sarmaterne og Dakerne ved gensidig frygt eller ved bjerge; de øvrige dele omslynges af Oceanet, som favner om udstrakte landtunger og vidtløftige ølande, idet det ikke er længe siden, vi er blevet kendt med enkelte folkeslag og konger, dem krig har åbnet adgang til. Rhinen har sit ophav fra en utilgængelig og stejl tinde i de rætiske alper, vender sig med den fornødne krumning imod vest og blander sine vande

med den nordlige del af Oceanet. Donau vælder frem fra en lempelig opadgående og mådelig høj as i Abnobaberget og gæster under sit løb flere folkefærd for omsider at trænge sig ud i det pontiske hav ad seks udveje; en syvende sluges af mosestrækninger.

2. Selve befolkningen er, såvidt jeg mener, hjemfødninger fra landet selv og ikke på nogen måde blandet ved indvandring fra eller gensidige gæsteforbindelser med andre folkefærd; thi dels var det i gamle dage ikke til lands, folkevandringer gik for

Tacitus: Germania

sig; men var der nogen, der ønskede at skifte bopæl, så kom de sejlene på flåder; dels bliver det grænseløse Ocean hinsides, som så at sige ligger på den modsatte kant af jordens skive, kun sjældent befærdet med skibe fra vor del af denne. Og desuden, selv om man ikke tager hensyn til farerne på et oprørt og ukendt hav, hvem skulle så have sat sit sind til at drage bort fra Asien eller Afrika eller Italien og søge til Germanien, som er blottet for al skønhed i sine landstrækninger, råt af klima og kummerligt i opdyrkning og udseende for enhver anden end den, der har det til fædreland.

Germanerne taler i gamle kvad - og ellers findes der hos dem intet, der skulle kunne gælde for historiske mindeskrifter eller træde i årbøgers sted - om en jordbåren gud Tvisto og en søn af ham ved navn Mann som ophav til folket selv og hele dets almindelige forfatning. Man tillægger de tre sønner, efter hvem de germanere, der bor nærmest ved Oceanet, skal have fået navn af Ingvæoner, de, der bor i midten, Erminoner, og de øvrige, Istævoner. Men som der jo ved forhold fra ældgamle dage må herske en del usikkerhed og vilkårlighed, er der også forfattere, der antager flere gudesønner og flere folkenavne, nemlig Marsere, Gambriviere, Svebere og Vandiliere, så de påstår, at disse er de rigtige, ældgamle navne, hvorimod benævnelsen Germanien skal være af yngre ophav, og først være kommet frem i en senere tid, idet de, der tidligere end nogensomhelst andre gik over Rhinen og trængte folk bort fra deres bopæle, de, der nu bærer navnet Tungre, de skal den gang være blevet kaldt Germanere, så at dette fra første færd af ikke skal have været

et fællesnavn på hele folket men blot på en enkelt stamme, og det må så efterhånden have trængt igennem, idet denne stamme efter at have vundet sejr har villet skræmme ved at bruge det også om alle de andre, så at disse siden har forefundet det og så ladet sig kalde dermed.

3. De taler om, at også Herkules har været her, og disse mennesker kvæder om ham som den ypperste af alle helte, når de vil rykke frem til slag. De har også sådanne kvad, som de foredrager - Bardit kalder de et sådant foredrag - til at opflamme modet hos sig; og af den blotte klang tager de også varsel om udfaldet af den forestående kamp; i denne kommer de nemlig til at indjage rædsel eller til selv at føle den, alt efter som klangen lyder fra deres fylking, og deri ser de ikke så meget en samklang i røster som snarere af heltemodet. Det, man især lægger an på at frembringe er en skurren i tonen og et brudt gny, idet man holder skjoldet op foran munden, for at stemmen kan prelle tilbage derfra og derved svulme des fuldere og dybere frem. - For øvrigt er der også dem, der mener, at Ulysses på sin vidtløftige og eventyrlige omflakken er kommen til denne del af Oceanet og har besøgt Germaniens landstrækninger, og Asciburgium, som ligger på bredden af Rhinen og endnu den dag i dag er beboet, er grundlagt af ham og har fået sit navn af ham. Ja, man skal endog en gang have fundet en mindstest sammesteds, som var oprejst af Ulysses, og hvorpå navnet på hans fader Laertes var tilføjet; og der skal endnu på grænsen af Germanien og Rætien findes mindesmærker og gravhøje med græske skriftegn. Disse fortællinger har jeg hverken

Tacitus: Germania

i sinde at støtte ved bevisgrunde eller at gendrive; enhver især må, efter som hans sind står til, nægte eller tillægge dem tiltro.

4. Skal jeg sige, hvad jeg selv mener, så slutter jeg mig til dem, der holder for, at Germaniens folkestammer ikke er blevet smittede ved nogen som helst ægteskabelig forbindelse med fremmede folkefærd, men har holdt sig som en ejendommelig, fuldkommen ren stamme, der ingen lighed har med andre. Derfor har trods det store tal mennesker alle samme udvortes, barske øjne af blå farve, lyst, rødligt hår og en stor krop, der kun er dygtig til stormløb, men ingenlunde i besiddelse af samme evne til at udholde slid eller anstrengende arbejder, og de er slet ikke vant til at tåle tørst eller hede, men himmelstrøget og jordbunden har vænnet dem til at døje kulde og sult.

5. For landets vedkommende, da er det jo nok en del forskelligt i enkeltheder; men i det hele taget er det dog dels overgroet med gruvækkende skove, dels vanheldet af hæslige moradser, vandrigest, hvor det støder op til de galliske landsdele, men stormfuldest, hvor det i nærheden har Norikum eller Pannonien; kornsæd kan det bære men ikke frugttræer, derimod er det rigt på kvæg, dog er dette for det meste uanseligt, hornkvæget har heller ikke sin ejendommelige stolthed eller pandens prydelser; mængden deraf er deres glæde, og det udgør deres eneste og højt skattede rigdom. Om det er i nåde eller vrede, guderne har nægtet dem sølv og guld, skal jeg lade stå uafgjort. Og jeg vil ikke påstå, at der i Germanien ikke skulle findes nogen åre, der avler sølv eller guld; thi hvem har vel søgt derefter? Men når de har det til eje

eller til brug, gør de ikke så meget ud deraf. Man kan hos dem se sølvkar, som deres sendemænd eller høvdinger har fået som gave; men den værdi, de tillægger dem, er ingen anden end den, de kar har for dem, som dannes af ler. Dog er de, der bor os nærmest, ved handelssamkvemmet kommet til at sætte pris på guld og sølv; og der er nogle præg af vore penge, som de godt kender og helst tager imod; de, der bor længere inde benytter sig på enfoldigere og mere gammeldags vis af tuskhandel. Af mønter vil de helst have de gamle, som de har kendt længe, dem med savtakket rand eller med en tospændt vogn til præg. De vil også hellere have sølv end guld, dog ikke af nogen særlig forkærlighed, men fordi de er bedre tjente med at have til brug det større antal sølv mønter, idet de uden kræsent valg kun køber billige genstande.

6. Heller ikke er der jern til stede i overflod, hvad man kan slutte sig til af beskaffenheden af de våben, de benytter ved angreb; kun enkelte iblandt dem bruger sværd eller sværere lanser; spyd bruger de, eller, som de selv kalder dem, framjer, med en smal og kort jernod, men denne er så spids, og hele våbenet så let håndterligt, at de lige godt benytter det både på nært hold og på længere afstand, alt efter som forholdene kræver det. Rytteren lader sig da også nøje med skjold og framje; fodfolkene slynger også med mindre kasteskyts, hvoraf hver enkelt har flere stykker; og de kan slynge overmåde langt med dem, mens de er uden bedækning eller let klædte, kun i en kort kappe. De prunker og praler ikke med krigsdragten, de giver blot deres skjolde et broget udseende ved udsøgte grelle farver; der er kun enkelte, der har en panserskjorte,

Tacitus: Germania

næppe nok en eller højst to, der har en hjelm eller stormhue af metal eller læder. Hestene udmærker sig ikke ved skønhed, heller ej ved hurtighed; men de af rettes heller ikke til at skifte sving, som vi har for skik; de rider kun lige ud med dem, eller og svinger de blot til højre, idet de slutter sig således sammen, at ingen kommer til at sakke bag ud. Tager man sagen i al almindelighed, ligger den største styrke hos fodfolket; derfor blander de sig i slag mellem hinanden, idet nogle fodfolk, som de vælger ud af hele mandskabet og lader tage plads foran hele fylkningen, i hurtighed passer til rytterkampen, og kan følge med i den. De sætter også et bestemt tal på disse folk, hundrede udgør de fra hvert distrikt; dette er også det navn, de bærer mellem deres landsmænd; og hvad der fra første færd var et tal, det er nu en benævnelse og en ærestitel. Slagstillingen ordnes kilevis. At vige fra sin plads, når man blot trænger frem igen, regner de for tegn på klogskab og ikke på fejhed. Deres egne lader de aldrig blive liggende på valpladsen, selvom slaget kun er uafgjort. At være løben bort fra sit skjold er den største vanære; den, der gør det, får en skamplet på sig, som berøver ham retten både til at være til stede ved ofringer og til at deltage i folkeforsamlinger; derfor har mange, som var slupne levende bort fra en krig, gjort ende på deres æresløse liv ved en strikke.

7. Når de kårer sig konger, er det den fornemme byrd, de går efter, men ved valg af hertuger til at føre hæren manddomsdygtigheden. Kongerne har da heller ikke nogen uindskrænket eller vilkårlig magt; og hertugerne tjener i deres førervirksomhed ikke så meget som

befalingsmænd men mere som forbilleder, når de nemlig overstråler alle andre og går i spidsen for fylkningen under kampen, så at det er beundring, der hjælper dem til at indtage deres fremragende plads. Derimod er der ingen andre end præsterne, der har myndighed til at lade henrettelser udføre, til at lægge i lænker, eller endog blot til at tildele legemlig revselse, så at sligt ikke bliver en slags afstraffelse eller sker efter et bud af hærføeren, men kommer til at stå som en befaling af guden, som de nemlig mener, er med dem under kampen. Derfor bringer de da også i slag billeder med sig, som hentes frem fra lundene og kommer til at tjene som en slags hærmærker. En fortrinlig spore til tapperhed ligger da også deri, at det ikke er en hændelse eller en tilfældig sammenslutning, der danner rytterdelingen eller kilefylkningen men slægtskab og frændskab. Tilmed har de i nærheden deres dyrebare, så at de kan høre deres kvinder hyle, og deres småbørn skrige. I dem har hver mand sine mest uhildede vidner, hvis ros er deres højeste ønske. Til deres moder og deres hustru kommer de med de sår, de får; og disse kvinder er ikke rædde for at tælle sårene eller prøve dem; maden er ikke det eneste, de bringer mændene under kampen; de kommer også med opmuntringer og formaninger.

8. Der er beretninger om, at der har været tilfælde, hvor hære, som har været i kamp, alt har været bragt til at vige og opgive deres faste fodfæste, men er blevet bragt i sikker stilling igen ved kvinderne, idet disse ikke er blevet trætte af at rette bønner til deres mænd, men har budt deres bryst frem for faren, og peget på det truende fangenskab; thi i deres frygt for dette tænker

Tacitus: Germania

mændene med meget mere uro på deres kvinder end på sig selv, så at man kan lægge en langt stærkere forpligtelse på et folk, når man blandt gislerne, som man forlanger, det skal stille, også medtager højborne piger. De tror endogså, at der hos kvinderne findes noget helligt og fremsynet, hvorfor de ikke holder sig for gode til at søge råd hos dem, og heller ikke undlader at agte på forudsigelser af dem. Vi har i gud Vespasians tid set Velæda, som i lang tid hos flere stammer indtog en stilling som et guddommeligt væsen. Men de har også i fordums tid bøjet knæ for Albruna og for flere andre kvinder, uden at de dog derved har villet vise krybende smigreri eller gøre gudinder af dem.

9. Af guder dyrker de især Mercurius, som de på fastsatte dage endog tror at burde bringe menneskeofre. Herkules og Mars søger de at vinde ved tilladelige dyreofre. Blandt Sveberne er der nogle, der også ofrer til Isis. Hvad denne udenlandske gudsyndelse har sin anledning i eller sit ophav fra, har jeg ikke kunnet få rede på; dog ligger der i selv billedet på guden, som har skikkelse som en liburne, et vink om, at den er bleven hidført ad søvejen. For øvrigt holder de det ikke for stømmende med de himmelske magters storhed at lukke guder indenfor vægge eller at fremstille dem under nogen som helst skikkelse af et menneskeligt åsyn. Småskove og lunde indvier de; og med navnet gud betegner de det lønlige væsen, de ikke kan se anderledes end under deres ærefrygtsfulde tilbedelse.

10. Varsler og spådom ved lodkastning holder de i hævd og ære og det så trofast

som noget folk; og ved en sådan lodkastning er det en simpel og ligefrem måde, de plejer at gå frem på. En afskåren gren af et frugtbærende træ skærer de itu til småpinde og mærker disse med visse tegn, så de kan skelnes fra hverandre. Disse pinde kaster de så på må og få ud over en hvid dug, alt som tilfældet fører det. Og derefter, dersom det er på det samtlige folks vegne, man vil stille spørgsmålet, så forretter den for hele samfundet beskikkede præst, men hvis det ikke sker i det offentlige tjeneste, så vedkommende husbond selv en bøn til guden og tager så med øjnene vendte mod himlen tre pinde frem den ene efter den anden, løfter dem i vejret og udlægger dem efter de derpå indristede tegn. Tyder nu disse på en hindring, så indlader man sig i det pågældende anliggende ikke på nogen yderligere henvendelse til guderne samme dag; men ligger der en tilladelse deri, så søger man endnu tilforladeligheden deraf stadfæstet ved varsler. Og det er så noget, man også kender til hos dette folk, at der søges svar på stillede spørgsmål i fugles skrig og flugt. Derimod er det en ejendommelig skik hos det også at lempe sin færd efter forudsigelser og advarsler fra heste. På fælles bekostning holdes der i de oven omtalte lunde og småskove sådanne heste, som er snehvide og ikke fornede med noget arbejde i menneskers tjeneste; de spændes for den hellige vogn og ledsages så af en præst og kongen eller en samfundshøvding, som lægger mærke til deres vrinsken og snøften; og der er intet varsel, der finder større tiltro, ikke blot hos almuen men hos de fornemme, hos præsterne; thi sig selv ser de gudernes

Tacitus: Germania

tjenere i, men i de hellige heste deres fortrolige medvidere. Der gives også en anden iagttagelse af varsler, hvorved de søger kundskab om udfaldet af svære krige. En fange ud af det folk, de ligger i krig med, lige meget på hvilken måde de har fået ham i deres magt på, stiller de til kamp med en kriger, der er valgt ud af deres egne landsmænd, hver med de våben, der er ejendommelige for hans folk. Den enes eller den andens sejr tages da som en forud fældet dom.

11. Mindre vigtige spørgsmål rådslår høvdingene om, men om vigtigere alle, dog således, at også de, det menige folk har at træffe afgørelse om, kommer under indledende drøftelse i høvdingenes råd. Når der ikke forefalder noget overordentligt eller påtrængende, holdes der ting ved forløb af et bestemt tal dage, og da altid enten ved nytænding eller ved fuldmåne; thi til forretninger eller foretagender anser de disse for de mest heldvarslende tider at tage fat på dem på. Og de regner ikke som vi efter tallet på dage men på nætter; dette betjener de sig af ved almengældende bestemmelser; dette angiver de, når de træffer en aftale eller udfærdiger en tilsigelse; natten betragter de som en forløber for dagen. En misbrug, der følger af mangelen på fastordnet styrelse, er den skik, at de ikke giver møde til en sammenkomst alle på samme tid eller som efter befaling; men der går to eller endog tre dage med derved, at de er så sendrægtige med at møde. Når mængden finder det for godt, indtager de deres sæde under våben. Stilhed påbydes af præsterne, som ved denne lejlighed også har bemyndigelse til at holde til orden. Derefter lytter man til en tale

af kongen eller af en høvding, alt efter som enhver af disse har alder, ædel byrd, krigerære eller veltalenhed til; og deres ord har da vægt som et råd snarere end magt som et bud. Vinder et stille forslag ikke bifald, er forsamlingens knurren tegnet på forkastelse; men vil de gå ind på det, da slår de deres framjer mod hinanden; den ærefuldeste tilslutning er det bifald, der gives tilkende ved våbengny.

12. For tinget kan man også føre en anklage frem og gøre påstand på dødsstraf. Straffene som anvendes, er forskellige i forhold til brøden. Landsforrædere og overløbere hænger de op i træer; feje folk, dem, der unddrager sig tjenesten i krigen, og dem, der besudler deres legeme ved unaturlige laster, drukner de under en risfletning i dynd og morads, idet forskellen i henrettelsesmåden peger på en tanke hos folket om, at det bør sig, at lovbruddet stilles til skue ved afstraffelser, men den vanærende besmittelse unddrages blikket. Men også ringere forseelser er der sat forholdsmæssige bøder for; når en overbevises, dømmes han til at bøde et tal heste og kvæg. En del af bøden udbetales til kongen eller til folkesamfundet, en anden til selve den forurettede eller hans frænder. På disse ting vælger man også ud af høvdingene dem, der skifter retten rundt omkring i herredet og bygder; hver enkelt af disse har hundrede bisiddere ud af det menige folk, som både tjener ham som rådgivere og hjælper hans kendelser til forøget vægt.

13. Hvad som helst de tager sig for, enten det så er et fælles anliggende, de forhandler om, eller enkelt mands sag, så er de

Tacitus: Germania

væbnede ved mødet. Men at bære våben har de ikke for skik at lade nogen gøre, før folkesamfundet har godkendt, at han vil vise sig udviklet nok dertil. Da bliver på selve tinget den unge mand udstyret med skjold og framje enten af en eller anden af høvdingene eller af sin fader eller af en af sine nærmeste pårørende. Det har hos dem samme betydning, som togaens anlæggelse har hos os; det er den første ærefulde anerkendelse af, at de har nået manddomsmodenhed og alder; før dette tidspunkt ser man i ham et lem af huset, efter det et medlem af statssamfundet. Fremragende adelsbyrd eller og forfædres storværk hjælper ungersvende endog i en temmelig ung alder til anerkendelse hos en høvding; de træder der i flok med de andre mere kraftfulde, som er blevet antagne tidligere; og der er ingen, der ser noget, han må skamme sig ved, deri, at han viser sig mellem følgesvendene. Der gives jo også forskellige rangtrin i selve følget, alt efter et skøn af den høvding, de holder sig til; og der hersker såvel mellem følgesvendene stor kappestrid om, hvem af dem der skal midtage det højeste trin hos deres høvding, som også mellem høvdingene selv om, hvem af dem der har det største tal følgesvende og de djærveste. Dette giver anseelse og styrke; altid at være omringet af en stor flok ungersvende er i fredstid en udmærkelse, og i krig en Skjoldborg. Og det er ikke blot i sin egen stamme, enhver vinder ry og hæder, om han udmærker sig ved et talrigt og dygtigt følge, men også hos naboerne; thi sådanne mænd søger fremmede sendemænd at vinde for sig og hædrer dem ved gaver, og allerede ved

deres blotte navn og ry bringer de mangen en gang krige til at falde helt bort.

14. Kommer det til våbenkamp, er det en skam for høvdingen at stå tilbage i manddomsværk, og for følget ikke at stå ved siden af høvdingen i tapperhed. Men for hele livet er det en virkelig vanære og skændsel at være sluppen levende fra et slag efter høvdingens fald. At dække ham og værne om ham, at lade egen helledåd tjene til forherligelse af hans hæder, det er den fornemste tjenestepligt. Høvdingene kæmper for sejren, følgesvendene for høvdingen. Dersom den stamme, de ved fødslen tilhører, skulle sløves ved langvarig fred og uvirksomhed, søger i større tal højborne ungersvende på egen hånd til folk, der for tiden har en krig at føre; thi rolighed hader dette folkefærd, under farefulde forhold vinder de ære og ry, og et stort følge er det en umulighed at holde samlet om sig på anden måde end ved voldsfærd og krig. De gør nemlig krav på gavmildhed fra deres høvdings side, den ene attrår en krigsvant hest, den anden en blodmærket, sejrkronet framje; thi måltider og om end ej overdådige så dog rigelige anretninger træder i stedet for lønning. Midlerne til at vise rundhændethed erhverves ved krige og rov. Og at pløje jorden eller at gå og vente på årets afgrøde får man dem ikke så let til som til at æske en fjende frem og at tjene sig sår til. Det agtes tværtimod for dovenskab og lathed at ville vinde ved sved, hvad man skaffe sig ved blod.

15. Så snart de ikke har krige at rykke ud til, tilbringer de ikke just megen tid med jagt, men mere under lediggang, idet de fylder tiden ud med at sove og spise. Mens de er

Tacitus: Germania

des mindre virksomme, jo mere tapre og krigslystne de er, og overlader det til kvinderne, de gamle mænd og de svageste af husstanden at passe huset og hjemmet og agrene, bestiller de selv ingenting - en forunderlig selvmodsigelse i deres natur, idet disse mennesker på een gang i så høj grad elsker ørkesløshed og hader fred og ro. Det er skik og brug i deres forskellige samfund, at de frivillig og hver på sine vegne svarer ydelser af kvæg eller sæd til fyrster og høvdinge; og dette modtages som æresbevisninger men afgiver også midler til de daglige fornødenheder. Især kan de glæde sig ved gaver fra nabostammer, som de ikke blot får sendende fra enkeltmænd af disse men også på samfundets vegne: udvalgte heste, store våben, brystplader og hals- eller armringe. Af os har de også lært at tage imod penge.

16. At de germanske folkestammer ikke har byer at bo i, er en vel bekendt ting, som også at de ikke engang kan finde sig i at have deres beboelseshuse liggende op til hinanden. De bor sondrede og spredte, alt som de har følt sig tiltrukket af en kilde, en mark eller en lund. Byer anlægger de ikke efter vor skik med bygninger sammenhængende eller stødende op til hinanden; enhver lader der ligge en tom plads omkring hans hus, enten det nu skal tjene som sikringsmiddel mod ildsvåde, eller grunden ligger i mangel på erfaring i byggeriet. Der er heller ikke hugne sten i brug hos dem eller teglsten, tømmer benytter de alle vegne, og det er ikke tilhugget men uden skønhed eller smag. Nogle steder af huset oversmører de mere omhyggeligt med en jordart, der er så ren og skinnende, at det kommer til at tage sig

ud som maling og tegning med farvede linier. De plejer også at grave sig huler under jorden, som de dækker for oven med et tykt lag skarn, så de får der et tilflugtssted mod vinteren og et oplagssted for afgrøden, fordi sådanne steder virker mildnende på den strenge kulde; og kommer der engang en fjende, så plyndrer han, hvad der ligger åbenlyst for hans øje; men hvad der er skjult og gravet ned, bliver han enten uvidende om, eller det undgår ham, netop fordi han må søge efter det.

17. Til at bedække sig med har de alle et slag eller overkast, som de hægter sammen med en nål eller i mangel deraf en torn; uden at have andet på kan de tilbringe hele dagen ved arnen og ilden. De mest velhavende udmærker sig ved deres klædning; men den er ikke vid og folderig som Sarmaternes og Parternes, men sidder stramt på dem, så den slutter sig tæt om hvert enkelt ledemod. De bærer også dyreskind, de, der bor nærmest flodbreden, uden at tage noget omhyggeligt hensyn, men de fjernere boende med mere skønsomhed, såsom de ikke får nogen anden pynt ved handel; de gør et valg i blandt dyrene, og på de afflåede huder anbringer de hist og her anderledes farvede lapper fra skind og dyr, der kommer til verden i Oceanet udenfor og i et hav, vi ikke kender noget til. Kvindernes dragt er heller ikke forskellig fra mændenes, undtagen for så vidt de oftere indhyller sig i linnede klæder og pynter dem med rød besætning; og de lader ikke en del af deres underklædning forlænge sig til ærmer, men er uden beklædning på under- og overarmen, ja endog den nærmeste del af brystet er bar. Dog er ægteskaberne strenge

Tacitus: Germania

hos dem; og der er ingen anden del af deres levesæt, man må finde mere priselig. Thi de er næsten de eneste barbarer, der lader sig nøje med een hustru hver, alene med undtagelse af ganske enkelte, som dog i det stykke ikke lader sig lede af sanselig lyst; men deres høje byrd volder, at der er temmelig mange, der søger at få døtre gift med dem.

18. Medgift bringer ikke konen med til ægtemanden, men denne byder sin hustru den. Ved samme lejlighed er forældre og frænder tilstede og prøver og godkender gaverne, og disse er ikke beregnede på at tilfredsstille kvindelig forfængelighed; heller ikke ting, den unge brud kan pynte sig med, men okser og en optømmet hest, så et skjold tillige med en framje og et sværd. Dette er de gaver, manden tager imod sin hustru med; og til gengæld bringer også hun nogle våben med til sin ægtemand. Deri ser de det kraftigste bånd, deri den løndomssvangre hellige indvielse og ægteskabets skytsguder. For at konen ikke skal tro sig stillet uden for enhver tanke om mandige dyder eller for krigens tilskikkelser, advares hun allerede ved indvielsen af det begyndende ægteskab om, at hun kommer for at stå ski husbond ved siden under møjsommeligheder og farer, for i fred og i våbenkamp at dele lidelser med ham, og for at gøre ham følgeskab til vovelig færd. Dette ligger der et fingerpeg om i de sammenkoblede okser, den opsadlede hest og de våben, hun har fået; under sådanne vilkår skal hun leve, under sådanne føde børn til verden; det, hun selv tager imod, det skal hun afgive til sine børn i ukrænket og uplettet stand; det skal hendes sønnekoner

tage imod og igen afgive til hendes børnebørn.

19. Altså fører kvinderne livet under uantastet kyskhed, uden at fordærves ved forførende skuespil eller hidsende gildeslag. Hemmeligt brevskifte er mænd og kvinder lige ukendte med. I dette så talrige folk forekommer der overmåde sjældent ægteskabsbrud, og straffen derfor indtræder øjeblikkelig og er lagt i ægtemandens hånd. I frænders påsyn skærer han håret af den skyldige, river klæderne af kroppen på hende, støder hende ud af sit hus og driver hende under svøbeslag gennem hele byen. Når kyskheden giver sig til pris, finder den sandelig ingen skånsel; hverken skønhed, ungdom eller formue vil kunne skaffe en anden ægtemand; og det regnes ikke for noget, der ligger i verdens gang, at man forfører eller lader sig forføre. Endnu bedre står det rigtignok i de samfund, hvor kun møer indgår ægteskab, og der ikke mere end een gang åbner sig udsigt til at blive kone eller kan røre sig noget ønske derom. Således kommer kvinden til kun at få een ægtemand, ligesom hun kun får een krop og een sjæl, for at ikke nogen tanke skal sigte ud derover, eller nogen attrå strække sig længere, og for at det ikke skal være, som om det er manden, hun elsker, men ægteskabet. At sætte en bestemt grænse for tallet af de børn, man vil have, regnes for en forsyndelse mod naturen, og ligeledes at dræbe nogen af dem, der bliver født senere. Gode sæder har der større magt end andetsteds gode love.

20. Lige meget, hvordan det hus er, de hører til, vokser de uden klæder på, eller med grove klæder på kroppen, op til disse

Tacitus: Germania

lemmer, disse kroppe, som vækker forbavselse hos os. Ethvert barn finder sin næring ved sin egen moders bryst, ingen bliver overladt til en tærne eller en amme. Herren og trællen vil man ikke kunne skelne fra hinanden efter nogen som helst forfinelse i opfostringen; med de samme husdyr omkring sig og det samme lergulv at tumle sig på tilbringer de tiden, indtil alderen udsondrer de fribårne, og manddomssindet vedkender sig dem. Først sent indfinder sig elskovsdriften hos ungdommen, derfor bliver manddomskraften usvækket. Heller ikke pigerne har man hastværk med, ungdomskraften er den samme hos dem, og i vækst og rank holdning er der ingen forskel, jævnaldrende og legemsstærke knytter de sig til manden, og kraften hos forældrene går igen hos børnene. Søstersønnerne står hos deres morbroder lige så højt anskrevne som hans egne sønner; der er dem, der heri finder et helligere og fastere blodets bånd og mest ser derpå, når de tager imod gidsler, alt i den tanke, at de derved også lægger et fastere bånd på hjertet og i videre udstrækning på slægten. Arvtagere og eftermænd finder dog enhver i sine egne børn, testamenter ved man intet af at sige. Er der ingen børn, udgør brødre, farbrødre og morbrødre de nærmeste trin til at tage ejendommen i besiddelse. Jo flere frænder en har efter blodet, og jo større tallet er på dem, han har fået ved sit giftermål, des mere glæde har han i sin alderdom; barnløshed vinder man intet ved.

21. At se en uven i enhver, der er uvenner med ens fader eller andre blodsfrænder, er lige så bydende en nødvendighed som at få venner i arv efter dem. Dog vedvarer

fjendskabsforhold ikke uforsonligt. Thi endogså manddrab bødes med et bestemt tal stort og småt kvæg, hvad der er til gavn for det almindelige samfundsforhold, al den stund uvenskab er farligere ved siden af den herskende frihed. Selskabelighed og gæstfrihed øver intet andet folk i mere ubegrænset omfang. At vise et menneske bort fra sin dør agtes for en forsyndelse, lige meget hvem det så end er; hos enhver bliver sådanne beværtet med veltilberedte spiser i forhold til formue og lejlighed. Slipper forrådet op, giver den, der hidtil har været vært, anvisning på en anden vært og følger selv med hen til denne; uden at have fået nogen indbydelse går de hen til det nærmeste hus. Og der er forholdet ganske det samme, de finder en lige så forekommende modtagelse. Kendt eller ukendt, det gør ingen forskel, hvad retten angår til at møde gæstfrihed. Når gæsten tager bort, er det skik at tilstå ham, hvad han måtte begære; og på den anden side har man lige så frit lov til at forlange. De bliver glade ved gaver; men higen skriver det på regning, som han giver bort, eller føler sig forbunden ved det, han modtager. Hvad der tjener som bånd imellem alle, er imødekommende venlighed.

22. Straks efter søvnen, den de som oftest trækker ud til op på dagen, tager de et bad, for det meste med varmt vand, idet vinteren hos dem jo optager en meget lang tid. Efter badet tager de føde til sig, hver har sit særlige sæde og sit eget bord. Derefter går de til deres sysler, men lige så ofte til gildeslag, altid væbnede. At sidde ved drikken dag og nat igennem, har ingen nogen skam af. Ofte, som rimeligt er mellem berusede, forefalder der kivismål, og et

Tacitus: Germania

sådan føres sjældent igennem under skænderi, oftere med drab og sår. Men både udsoning mellem uvenner, ægteskabsforbindelser mellem forskellige slægter og udsøgelse af høvdinge, endelig også fred og krig rådslår de ofte om under gæstebud, alt i den tanke, at der ikke gives nogen lejlighed, da sindet er lettere tilgængeligt for jævne tanker eller bedre lader sig opildne til store. Folket er ikke snedigt, heller ikke kløgtig beregnende, så det endnu har lettest ved at åbenbare hjertets hemmeligheder under tvangfri munterhed. Derfor træder alles sind frem utilsløret og utilhyllet. Dagen efter genoptages forhandlingen, og hver af de to tider sker sin ret; de rådslår til tider, da de ikke er i stand til at forstille sig; og de træffer afgørelse under forhold, der gør en fejltagelse umulig.

23. Til drikke tjener et bryg af byg eller hvede, som er gået i gæring, så det har fået nogen lighed med vin. De, der bor nærmest flodbredden, tilforhandler sig også vin. Spiserne er simple: vildt voksende frugter, et frisk stykke vildt eller tyk mælk; uden tilberedning og uden lækkerier fordriver de sulten. Overfor tørsten viser de ikke samme afholdenhed; giver man efter for deres drikkelyst og lader dem få, så meget de lyster, vil deres laster ikke have mindre let ved at gøre det af med dem end våbenmagt.

24. Af skuespil har de kun een slags, og ved enhver sammenkomst altid et og det samme. Ungersvende, som giver sig af dermed som en leg, tumler sig uden dækning i spring mellem sværd og truende framjer. Udøvelsen har avlet færdighed,

færdigheden skønhed; dog er øjemedet ikke vinding eller betaling; selv den nok så forvovne kådhed får ingen anden løn end tilskuernes morskab. Terningspil driver de, så man må undres derover, i ædru tilstand som en alvorssag med så letsindig en ligegyldighed for vinding eller tab, at når alt andet er gået med, så sætter de ved det yderste og sidste kast deres frihed og deres egen person på spil. Den, der bliver overvundet, giver sig frivillig under trællekår; selv om han er yngre af år og stærkere af kræfter, finder han sig i at blive lænkebundet og stillet til salg. Så vidt går deres stivsindethed endog i en slet sag, selv kalder de det ordholdenhed. Trælle, de er kommet til på denne måde, skiller de sig af med ved salg, for at de også kan fri sig for den skam, der klæber ved sejren.

25. De øvrige trælle betjener de sig ikke af på samme måde som vi, så at de skulle have bestillingerne for dem bestemt sondrede og fordelt mellem hele trælleholdet; hver træl har sit eget bo og hjem at råde over. Korn, kvæg og vævet tøj pålægger herre og ejermand ham at yde et vist mål af, ligesom hos os tilfældet er med forpagteren; og kun så vidt strækker sig trællens skyldighed til at lyde; for øvrigt udføres i ejermandens hus tjenester af hans egen kone og hans børn. At piske en træl og tugte ham ved lænker og tvangsarbejde er noget, der sjældent finder sted. Derimod plejer de nok at slå en træl ihjel, dog ikke som følge af streng hustugt, men i hidsighed og vrede, ganske som var det en anden mand, de var blevet uvenner med, blot med den forskel, at ingen udsætter sig for hævn eller straf derfor. De frigivne er ikke hævede højt over trællene, sjældent har de nogen

Tacitus: Germania

indflydelse i huset, aldrig i staten, alene med undtagelse af de stammer, magten er hos i en konges hånd; thi der stiger de både over de fribårne og over de adelbårne; hos de andre er de frigivnes underordnede stilling et tegn på friheden.

26. At drive pengeforretninger og at øge sin kapital ved at tage renter er noget, de ikke kender til; og der holder man bedre over dette, end om der bestod et forbud derimod. De til agerbrug bestemte marker skiftes de forskellige samfund til at optage hver for sig under eet i forhold til tallet af medlemmerne deri, og udskifter dem derefter hver gang imellem disse i forhold til deres anseelse; de har let ved at foretage en sådan udskiftning, fordi jordene har så stor en udstrækning; sædemarkerne skifter de med årevis, og der bliver endnu agerjord til overs. Thi de søger ikke ved anstrengt arbejde at aftvinge deres frugtbare og vidstrakte jordbund endnu større ydelser, så at de skulle plante abildgårde, udsondre særegne enge eller vande haver; sæd er det eneste, de forlanger, at jorden skal yde. Derfor udstykker de heller ikke året i så mange årstider som vi; vinter, vår og sommer ved de, hvad er, og har navne på dem; et eget navn på høsten kender de lige så lidt som de goder, den yder.

27. Ved ligfærd hersker der ingen forfængelig jagt efter prunk og pragt. Det eneste, de holder over, er at højtstående mænds lig brændes ved bestemte arter træ. På bålet lægger de hverken klæder eller vellugtende sager i mængde, enhver får sine egne våben med, og der er enkelte, hvis hest også overgives til ilden. En gravhøj rejses af grønsvær. Gravmælers

knejsende og møjsommelige pragt forsmår de som en byrde for de døde.

Jammerklager og tårer opgiver de snart, smerten og sorgen først sent. Kvinder sømmer det sig for at sørge, for mænd at gemme på mindet. Det, jeg hidtil har givet, har været ting, jeg er kommet til kundskab om, vedrørende samtlige Germaneres ophav og liv i almindelighed. Nu vil jeg skildre de enkelte folkestammers samfundsordning, og hvad der hos dem er skik og brug, oplyse, hvad der deri findes af særlig ejendommeligt, og gøre rede for, hvilke stammer der er udvandrede fra Germanien over til galliske landsdele.

28. At der har været en tid, da gallerne har været de overlegne, berettes af den ypperste af hjemmelsmændene, gud Julius; og derfor er det troligt, at der også har været Gallere, der er vandrede over til Germanien; thi hvor ringe en hindring var ikke floden for, at enhver folkestamme, så snart den kom til kræfter, kunne optage og tilbytte sig boliger, som endnu lå åbne for alle og ikke var sondrede som magtområde for forskellige kongeriger? Derfor var det nærmeste strøg mellem den erkyniske skov og floderne Rhinen og Main besat af Helvetiere, og de fjernere dele af Bojere, som begge var galliske folkestammer. Endnu bliver navnet Bøjhemum ved at være i brug og vidner om stedets tidligere historie, skønt det har fået andre beboere. Men om Araviskerne er vandret over til Pannonien fra Oserne, som er en germansk folkestamme, eller Oserne fra Aviskerne til Germanien, mens de endnu har sprog, forfatning og leveskik fælles, det er et uafgjort spørgsmål, idet der fordem på begge sider herskede samme armod og samme uafhængighed, så at forholdene på

Tacitus: Germania

begge steder var ens. Trevererae og Nervierne gør påstand på at være af germansk ophav og sætter endog en ære deri i den tanke, at den dertil knyttede blodets glans skiller dem ud fra lighed med de feje Gallere. Selve bredden af Rhinen beboes af folkestammer, der utvivlsomt er Germanere, nemlig Vangionere, Tribokere og Nemetere. Og i hvor vel Ubierne har gjort sig fortjente til at være en romersk koloni og foretrækker at kalde sig Agrippinensere efter den kvinde, der har bygget kolonien, skammer de sig dog ikke ved deres ophav, idet det var i gamle dage, de foretog overgangen og på grund af deres prøvede troskab blev bosat på selve bredden af Rhinen, for at de skulle tjene til værn, og ikke for at de skulle være under opsig.

29. Blandt alle de folkestammer, vi her taler om, er Bataverne dem, der står højest i tapperhed. De bebor ikke nogen stor strækning land på flodbredden, men en ø i Rhinstrømmen, og de udgjorde engang et folkesamfund mellem Chatterne; men en indre tvedragt bragte dem til at gå over til de boliger, hvor de skulle blive en del af Romerriget. De har endnu bevaret en udmærkelse som et særtegn for deres tidligere forbundsstilling, idet de ikke bliver fornede ved skattepålæg eller flåede af nogen afgiftsforpagter. Fritagne for byrder og ydelser, og gemt hen til blot at lade sig bruge i hærslag, bliver de ligesom de forskellige slags våben holdt i beredskab til krigstider. I et lignende underdanighedsforhold står også Mattiakernes folkestamme. Thi Romerfolkets storhed har bragt følelsen af ærefrygt til at nå ud over Rhinen og uden for de gamle grænseskel. Således lever disse

efter de enemærker at regne, som de har bolig indenfor, på deres egen flodbred, men med hjerte og sind på vor side, og ligner ellers Bataverne med undtagelse af, at den omstændighed, at det er deres egen jordbund og vejrlag, de bor på og lever under, virker til at opildne modet hos dem endnu stærkere. Jeg vil ikke kunne henregne til Germaniens folkestammer dem, der slider med at bearbejde tiendemarkerne, skønt det er hinsides Rhinen og Donau, de har slået sig ned. Det er de ringeste af Gallerne, omstrefjende løsgængere, dem armod har indgivet dristighed til at vove noget, der har optaget en jord, vi endnu ikke havde sikret vor ejendomsret over. Og i den påfølgende tid, efter at grænselinien er blevet oprettet, og vagtposterne skudt frem, har vi i dem haft så at sige en fremspringende odde på vort rige og en del af vort provinsland.

30. Udenfor dem, jeg nu har talt om, bor Chatterne, hvis land tager sin begyndelse med Erkyniaskoven og ikke består af så udstrakte sumpige sletter som de øvrige folkelande, Germanien breder sig med; thi højderne varer ved og mindskes lidt efter lidt, og Erkyniaskoven afgiver følgeskab for Chatterne som sit ejendomsfolk og slipper dem først, når den selv slipper op. Hos dette folk er legemet mere hårdført, lemmerne muskelfaste, åsynet barsk, og ånden livfuldere. Af Germanere at være findes der hos dem en stor del beregning og kløgt; de udsøger sig mænd til at stå i spidsen for dem, og de låner øre til de foresattes ord, de kender til en hærstilling i flere delinger, forstår sig på at skønne om belejligheden, kan vente med at gøre angreb, henlægger bestemte bestillinger i krigen til forskellige

Tacitus: Germania

tider på dagen, sikrer natten ved skanser, henregner lykken til de uberegnelige ting, men manddom blandt de tilforladelige og, hvad der er meget sjældent og kun forundt den romerske krigsskole, de bygger deres fortrøstning mere på hærføreren end på hæren. Hele deres styrke ligger i fodfolket, som de foruden våbnene også giver jernredskaber og forråd at bære; andre kan man se gå til slag, men Chatterae til krig; sjældent finder der pludselige udfald sted eller kampe på lykke og fromme; rytterstyrken er det i virkeligheden ejendommeligt for, i en håndvending at vinde en sejr, og igen at opgive den i en håndvending; hurtigheden grænser op til frygten, den besindige tøven står nærmere ved viljefastheden.

31. Noget, der også kan forekomme hos andre germanske folkestammer men sjældent og altid kun, når en enkelt mand på egen hånd drister sig dertil, det er hos Chatterne blevet en folkeskik, alle er enige om at følge, nemlig, såsnart de når frem til manddomsårene, da at lade hår og skæg gro langt og ikke aflægge dette ansigtets særpræg, før de har dræbt en fjende, så at det bliver et sådant manddomsværk, de har lovet og forpligtet sig til at ofre det for; når de foran sig kan se blod og en fjenderustning, de har gjort til bytte, afslører de deres pande; og da mener de først, de har afbetalt den gæld, de er kommet i ved at have fået livet, og vist sig værdige til at have fædreland og forældre; de feje og krigsrædde vedbliver at bære det forsømte ydre som en sørgedragt. De kækkeste går desuden med en armring af jern, hvad der i dette folks øjne ellers er et skændselsmærke ligesom en fangelænke,

indtil de har udløst sig ved drabet af en fjende. Der er blandt Chatterne en stor mængde, der finder behag i det omtalte udvortes; og der er dem, der endog bliver gamle og grå med dette tegn på sig, hvorved de bringer sig til at falde i øjnene både på fjender og landsmænd. I alle kampe er det disse mænd, der slår det første slag; de udgør den forreste linie, som straks gør et overraskende indtryk på øjet. Thi ikke engang i fredstid antager de et mildere og tammere ydre. Ingen af dem har hus eller mark eller overhovedet et eller andet at bekymre sig for; hvem som helst de kommer til, får de deres underhold hos, så de er ødsle med andres ejendom, men forsmår egen, så længe indtil afkræftet alderdom gør dem udygtige til så hårdfør en manddom.

32. Nærmest ved Chatterne, der hvor Rhinen alt har fået et sikkert leje, så den dur til at tjene som grænse, bor ved floden Usiperne og Tenchtrerne. Foruden den almindelige krigerhæder udmærker Tenchtrerne sig også ved færdighed i ridekunsten; hos Chatterne står fodfolket ikke højere i ære, end hos Tenchtrerne hestfolkene. Dette forhold er blevet bragt til veje af forfædrene, og i deres fodspor træder efterkommerne. Det lægger sig for dagen i småbørnenes leg, og mellem de voksne ungersvende afgiver det emne til kappestrid, selv i oldingeårene fortsættes idrætten. Tillige med trælleholdet, hjemmet og de øvrige genstande for retsgyldig arvefølge går også hestene i arv; en søn overtager dem, dog ikke som ved de øvrige ejendele den ældste, men den, der er fremmeligst i krigermod og krigerdygtighed.

Tacitus: Germania

33. Tæt op til Tenchtrerne traf man engang Bruchtrerne; nu fortæller man, at Chamaverne og Angrivarierne er vandrede derind, efter at Bruchtrerne var blevet drevet bort og fuldstændig tilintetgjorte ved en sammenslutning mellem deres nabofolk, enten så disse er blevet æggede dertil ved et had, der har haft sin grund i overmod fra Bruchtrernes side, eller det har været byttet, der har lokket dem, eller det hele blot er sket, fordi guderne har villet os det vel, så de ikke engang har misundt os skuet af våbenslaget. Der er faldet mere end tres tusinde, ikke for romerske sværd og spyd, men på en for os endnu langt herligere måde, til øjenlyst for os. Derfor skal det være mit ønske, at der hos folkefærdene herefter og altid må herske - ja, kærlighed til os kan der næppe være tale om - men så dog indbyrdes had; trues vort rige med skæbnens slag, er splid og tvedragt mellem vore fjender den bedste gave, lykken kan skænke os.

34. Angrivarierne og Chamaverne har ryggen dækket af Dulgubnierne og Chasvarierne samt andre folkestammer, som man heller ikke har hørt videre om; foran afløses de af Friserne, som har navn af de større og de mindre efter målet på deres krigskræfter. For begge disse folkestammer danner Rhinen i sit løb helt ud til Oceanet en bremme; og de omslutter desuden udstrakte søer, som også er blevet befaret af romerske flåder; endog selve Oceanet har vi på denne kant givet os i kast med. Og et udbredt rygte har berettet, at dersteds endnu findes Herkuleses søjler, enten nu Herkules virkelig har været der, eller vi er blevet enige om at henføre alt, hvad der nogensteds findes af stort og

herligt, til hans strålende navn. Og Drusus Germanicus har heller ikke savnet mod til at inklade sig på et dristigt vovestykke. Men Oceanet har lagt hindringer i vejen for at anstille undersøgelser såvel over det selv som over Herkules. Siden er der også kommet en tid, da ingen har gjort noget forsøg derpå; og det er blevet anset for et større tegn på fromhed og ærefrygt, hvor talen er om guders storværker, at nøjes med at tro end at søge videns vished.

35. Så vidt, som jeg nu er kommet, strækker sig mit kendskab til Germanien mod vest. Mod nord danner landet en betydelig odde, hvormed det trækker sig tilbage i det fjerne. Og først tager nu Chaukernes folkestamme rigtignok straks sin begyndelse ved Friserne og holder en del af kystlandet besat; men den strækker sig dog som en formur hen langs med siden af alle de folkestammer, jeg har talt om, for omsider at bugte sig ind lige til Chatterne. Så vidtløftigt et landområde har Chaukerne ikke blot inde men fylder det endogså - dette folkefærd, som er det ældste blandt Germanerne og helst vil bruge retfærd som våben til at værne om sin storhed. Fri for lidenskabeligt magtbegær lever de for sig selv i fred uden at fremkalde krige eller give sig af med hængende røver- og plyndringstog. Det mest slående bevis på deres manddomskraft og styrke er, at det ikke er ved retskrænkelser, de opnår at stå som overlegne. Dog har de alle tilsammen våbnene på rede hånd, og hvis det skulle gøres fornødent også en hær samt et meget stort tal mænd og heste; og uagtet de forholder sig fredeligt, bliver deres ry alligevel uformindsket.

Tacitus: Germania

36. Ved siden af Chaukerne og Chatterne har Cheruskerne i lang tid uden at blive angrebet plejet en altfor dyb og hensygnende fred, og dette har været mere behageligt end betryggende, thi med herskelystne og stærke folk omkring sig, skuffes man ved at holde sig i rolighed; hvor den stærkeres ret gælder, er mådehold og retskaffenhed egenskaber, der mindst af alt hjælper til sejr. Medens derfor Cheruskerne fordem havde ord for at være brave og retsindige, kaldes de nu tåber; Chatterne har det held, der har skaffet dem sejren, hjulpet til ry for visdom. I Cheruskernes fald er Poserne blevet revet med; det er et tilgrænsende folk, som under modgangen står som fæller ved siden af dem og deler lige med dem, medens de i medgangstider havde indtaget et underlegent stæde.

37. Den nys omtalte odde på Germanien er nærmest ved Oceanet besat af Kimbrerne, et folkefærd der nu kun er ringe af størrelse men stort af berømmelse. Og deres gamle ry har på begge flodens bredder viden om efterladt sig spor i udstrakte lejrpladser, fra hvis omfang man endnu kan slutte sig til folkets mængde og tallet på hænderne, som har gjort arbejdet, såvel som til troværdigheden af den store udvandring. Det var i vor hovedstads seks hundrede fyrretyvende år, i Cæcilius Metellus og Papirius Carbos konsulår, at man første gang hørte tale om en kimbrisk våbenfærd. Vil man nu fra dette tidspunkt af tælle årene indtil Trajans andet konsulår, vil man få en samlet sum af omtrent 210 år; så lang en tid igennem har vi hidtil arbejdet på at få bugt med Germanien. I det mellemliggende lange tidsrum mange tab på begge sider. Ikke har Samniterne, ikke Fønerne, ikke de spanske

eller galliske landsdele, ja, ikke engang Parterne oftere givet os en påmindelse; thi i Germaniens uafhængighed ligger der en stærkere spore til dåd end i Arsaces kongevælde. Er nemlig ikke Crassuses fald det eneste, Østerledet har at lade os høre, medens det dog også selv har måttet friste tabet af Pacorus, og omsider er blevet sat i knæ af en Ventidius? Derimod har Germanerne slået eller fanget Carbo Cassius, Scaurus Aurelius og Servilius Cæpio samt Marcus Manlius, og med det samme berøvet det fri Romerfolk fem konsularhære; ja selve Cæsar har måttet lide tabet af Varus og tre legioner, som denne havde. Og dengang Gajus Marius vandt sejr over dem i Italien, gud Iulius i Gallien, og Drusus, Nero og Germanicus i deres egen hjemstavn, da måtte disse mænd dog også selv friste tab derved. Siden blev Gajus Cæsar til nar med sine svært truende foranstaltninger imod dem. Derefter herskede der fred og ro, indtil de kunne gribe vor tvedragt og borgerkrig, som en gunstig lejlighed til at erobre vore legioners vinterlejr, og endog angribe de galliske landsdele. Og efter at de igen var blevet drevet bort derfra, har vi i de sidste tider nok set triumfindtog som efter en krig med dem men ikke sejret over dem.

38. Nu skal talen være om Sveberne, som ikke udgør een folkestamme som Chatterne eller Tenchtrerne; thi de har hidtil været sondrede i flere forskellige folkefærd med egne navne, skønt de alle i fællesskab bærer navnet Svebere, og under dette navn indtager de den største del af Germanien. Et særkende på dette folk er den skik at stryge håret tilbage og binde det op i en knude. Derved skelner Sveberne sig fra de

Tacitus: Germania

øvrige Germanere, og imellem Sveberne selv de fribårne fra trællene. Hos andre folk forekommer den samme skik hos enkelte og er indskrænket til ungdomsårene, enten det så er en følge af et slægtskabsforhold til Sveberne, eller det er efterabelse, som man jo så ofte kan træffe på. Men hos sveberne stryger de lige til den gråhædede alderdom håret stridt tilbage op på hovedet og binder det ofte sammen oppe på selve issen.

Høvdingene har også en frisør. Deri ligger da nok en omsorg for det udvortes, men uden at dette kommer til at gøre skade. Thi det er ikke i forelskelse, de bærer sig således ad, eller for at gøre sig elskværdige; men når de pynter sig særlig til at gå i krig, er det for på en måde at få et højt og skrækindjagende udseende; og det bliver da deres fjenders øjne, de tænker på, idet de gør det.

39. Blandt Sveberne skal efter beretningerne Semnonerne være de ældste og ypperste. Troen på deres ælde styrkes ved religiøs skik. Til en bestemt tid giver alle folkefærdene af samme blod ved sendemænd møde i en ved forfædrenes gudstjeneste og nedarvet frygt helliget skov, hvor de på samfundets vegne bringer et menneskeoffer, og således fejrer den forfærdelige indledning til deres barbariske gudstjeneste. Der er også en anden måde, ærefrygten for denne lund lægger sig for dagen på. Ingen betræder den uden at være lænkebunden, idet han derved som den underlegne åbenlyst anerkender gudens magt. Træffer det så, at han falder, har han ikke lov at lade sig hjælpe op, eller til at rejse sig selv op igen; de vælter sig ud hen over jorden. Hele denne gudstjenesteskik peger hen på en forestilling om, at her

fandtes det kildevæld, folket havde sit udspring fra; her bor den gud, der er alles kongelige hersker; alt andet er ham underlagt i lydighed. Senmonernes højt ansete stilling øges ved deres lykkelige forfatning; der skal være hundrede landsbyer, der afgiver boliger for dem; og storheden af deres samfund har til følge, at de betragter sig som hovedstammen blandt Svebere.

40. Derimod er det, der hjælper Langobarderne til den anseelse, de står i, deres ringe tal; de er på alle sider omringet af mangfoldige stærke folkefærd; dog er det ikke eftergivenhed, de kan takke for den sikkerhed, de lever under, men hærslog og uforsagthed til at vove sig i farer. Dernæst har Reudignerne, Avionerne, Anglierne, Varinerne, Eudoserne, Suardonerne og Nuitonerne floder eller skove til værn. Og hos disse folk enkeltvis er der ikke noget at mærke sig, med undtagelse af at de i fællesskab dyrker Nerthus, det vil sige: den moderlige jord, og mener, at hun blander sig i menneskenes færden og kører omkring til folkene. På en ø i Oceanet findes der en ubesmattet lund, og i denne en indviet vogn, der dækkes med et tæppe. Præsten er den eneste, der har lov til at berøre den. Han mærker, når gudinden er til stede i dette hemmelige gemme; og mens hun kører af sted på sin vogn, som trækkes af hunokser, ledsager han hende under dyb ærefrygt. Da er det glade dage; og der holdes fest på de steder, hun viser den ære at komme til og tage ophold på; man går ikke til nogen krig og tager ikke våben i hånd; alt jern er gemt hen under lås og lukke; fred og ro er det eneste, man da sætter sin hu til; så længe indtil gudinden har fået nok af at færdes

Tacitus: Germania

mellem menneskenes børn, og præsten derfor bringer hende tilbage til det hellige sted. Derefter bliver vognene og tæpperne og, hvis man har sind til at tro det, selve guddommen tvættet i en skjult liggende sø. Trælle gør tjeneste derved, dem søen øjeblikkelig sluger. Derfra hidrører den lønlige rædsel og den fromme uvidenhed om, hvad det er, som ingen får at se, uden, at han er døden vis.

41. Og det er nu rigtignok så, at den del af Sveberlandet, jeg nu har talt om, strækker sig ind i de mere afsides liggende dele af Germanien. Derimod har vi nærmere ved os - og jeg vil nu gå frem langs med Donauen, ligesom jeg tidligere har fulgt Rhinens løb - Ermundurernes samfund. De er Romerne hengivne; og derfor er de blandt alle de Germanere, vi står i handelssamkvem med, de eneste, dette ikke indskrænker sig hos til flodbredden, men finder sted dybt inde i vort rige, i den prægtige koloni i vor provins Rætien; hvor de helst vil, går de over floden uden at underkastes eftersyn; og medens vi blot lader de øvrige folk se vore våben og vore lejre, har vi for disse åbnet vore huse og vore landgårde, idet de ikke derved bringes til at nære nogen attrå efter selv at komme i besiddelse af dem. I

Ermundurernes land har Elben sit udspring, denne navnkundige flod, som vi engang kendte så godt; nu hører vi kun tale om den.

42. Op til Ermundurerne fører Nar iskerne deres liv, og derpå Markomannerne og Kvaderne. Markomannerne er i besiddelse af en udmærket berømmelse og fortrinlige kræfter; og endogså selve den bopæl, de har, har de erhvervet sig ved deres taperhed, idet de i fordums tid har

fortrængt Bojerne derfra. Og Naristerne og Kvaderne er heller ikke udartede. Disse folk udgør billedlig talt panden på Germanien; så vidt Donau danner grænseskel for landet. Markomannerne og Kvaderne har lige til den sidste menneskealder vedblevet at have konger af deres eget folk, Marbods og Tuders navnkundige æt; nu finder de sig endog i fremmede; men det er Romernes forsmående ord, kongerne har at takke for den styrke og herskerstilling, de har; våben støttes de sjældent med af os, oftere med penge, uden at de dog derfor lider skår i deres magt.

43. Bag ved sig har Markomannerne og Kvaderne hegn og værn i Marsignerne, Kotinerne, Oserne og Burerne. Blandt disse røber Marsignerne og Burerne ved sprog og levesæt svebisk ophav. For kotinernes vedkommende er det galliske sprog, som de taler, et vidnesbyrd om, at de ikke er Germanere, ligesom for Oserne det pannoniske, hvortil kommer den omstændighed, at de finder sig i at svare afgifter. En del af disse pålægges dem af Sarmaterne, en anden af Kvaderne, alt i medfør af at de er af fremmed byrd.

Kotinerne graver til des større skam for dem selv endogså jern op af jorden. Og det land, de nævnte folk har besat, er kun for en ringe del slet mark, for øvrig bjergskove, tinder og en højderygning. Thi Svebien kløves og spaltes helt igennem uden afbrydelse af en bjergryg, hvis anden side der lever mangfoldige folkefærd på. Blandt disse strækker Lugiernavnet sig videst og opløser sig i flere statssamfund. Det vil være tilstrækkeligt at nævne de stærkeste af disse, nemlig Harierne, Elvekonerne, Manimerne, Elisierne og Naharnavalerne.

Tacitus: Germania

Hos Naharnavalerne påviser man en lund, der knytter sig en gammel gudsdyrkelse til. Ledelsen af denne har en præst i kvindeklæder, men som guder nævner de efter romersk udlægning Kastor og Polluks; derved betegnes guddommens væsen, deres navn er Alkerne. Billeder af dem findes der ingen af; heller ikke noget spor af, at det skulle være en gudeforestilling, der er indført udenlands fra; dog tilbedes de som brødre og som ungersvende. For øvrigt, så barske som Harierne er, så øger de, ud over den styrke de overgår andre nys opregnede folk i, deres naturlige vildhed ved kunst og ved valg af tid; sorte skjolde og overmalet krop; til hærslag vælger de bælgmørke nætter, og allerede ved det ræddelige og skumle, ligfærdsagtige optog vækker de skræk som for en hær af dødnings, så at ingen af deres fjender kan udholde det uvante syn som fra underverden selv; thi det første, der besejres er i ethvert slag øjnene.

44. Hinsides Lugierne lever Gotonerne under kongevælde, allerede lidt strammere end de øvrige germanske folk, men dog uden noget som helst livegenskab. Længere tilbage lige ved Oceanet træffer vi Rugierne og Lemovierne. Og alle de her nævnte folk har et særtegn i runde skjolde, korte sværd og undersåtlig lydighed under konger. Derpå kommer midt ude i Oceanet Svionernes stammer, som ikke blot har deres styrke i væbnede mænd men også i skibsflåder. Skibene får en ejendommelig skikkelse derved, at stævnen for begge ender er bygget som en forstavn, der passer til altid at kunne lægge til land. Og de betjener ikke disse skibe med sejl og har heller ikke årene fæstede på rad til siderne; rotøjet er løst som på nogle floder og til at flytte efter

omstændighederne fra den ene side til den anden. Hos dem står også rigdom i ære; og derfor er der en enkelt, der har herskermagten, uden at der for nogens vedkommende gøres undtagelse, og uden at hans ret til at finde lydighed er afhængig af andres godtbefindende. Der er heller ikke som hos de andre våben i hver mands hånd; men de er gemte hen under bevogtning, som tilmed besørgeres af en træll; thi Oceanet sikrer jo mod et pludseligt anfald af fjender; og skarer af væbnede mænd kommer, når de ikke er optaget af krig, let ind på selvrådige udskejelser. Men naturligvis, det ikke at betro tilsynet med våbnene til en adelig eller en fribåren, ja ikke engang til en frigiven, det er et rigtigt kongekneb.

45. Hinsides Svionerne finder vi et andet hav, som er sejt og næsten uden bevægelse, og som man må tro, omslutter og afspærre landenes skive på denne side, fordi det sidste skin, solen kaster fra sig, når den er ved at gå ned, holder sig og varer ved, til den står op, med sådan klarhed, at det svækker stjernernes lys; og indbildningen tilføjer, at man kan høre en lyd fra den, idet den dukker frem, og se hesteskikkelserne og strålehovedet. Såfremt nu rygter taler sandhed, er det hertil, den naturlige verden strækker sig, og ikke ud herover. Derfor - nu skyller fremdeles det svebiske hav ved sin kyst til højre ind på Æsternes folkestammer, som har leveskik og ydre til fælles med Sveberne, medens deres sprog ligger nærmere ved det britanniske. De tilbeder gudernes moder. Som et til denne gudetruende hørende mærke bærer de genstande, der har skikkelse af vildsvin; og dette mærke træder i stedet for

Tacitus: Germania

dækvåben og afgiver et værn imod alle ting, så det hjælper gudindens dyrker til tryghed endog midt imellem fjender. Sjældent gør de brug af jernet, men oftere af knipler. Korn og afholdenhed slider de for med en udholdenhed, der ikke passer til Germanernes almindelige ladhed. Men de gennemsøger også havet; og mellem grundene og på selve havkysten opsamler de rav, hvad intet andet folk giver sig af med. Selv kalder de det glæsum. Men hvad det er for en kraft og virksomhed i naturen, der frembringer det, det har de, sådanne barbarer som de er, ikke undersøgt eller skaffet sig viden om. Ja, det lå endog i lang tid upåagtet hen mellem alt det andet, havet kaster op på land, indtil vor overdådighed bragte det i ry. Selv gør de ingen brug deraf; de samler det op i rå tilstand og bringer det frem til os uden at forarbejde det; og de bliver forundrede, når de får betaling for det. Dog kan man slutte sig til, at det må være saft af træer, fordi der skinner dyr igennem, som lever på jorden, og endog nogle med vinger, så at de må være blevet hængende ved vædsken og siden indesluttet af den, idet den har hærdets. Derfor må jeg tro, at der i Vesterlandene og på øerne der findes temmelig yppige lunde og skove ligesom i Østerlandets fjerne egne, hvor røgelse og balsam sveder frem; der drives så sligt frem ved strålerne fra solen, som jo er nær derved, og bringes i flydende tilstand; derpå falder det ud i den nærmeste del af havet, hvor stærke storme så bringer det til at skylle op på tilstødende kyster. Dersom man vil prøve ravets beskaffenhed ved at bringe ild i berøring med det, antændes det ligesom en fyrrepind og afgiver næring for en fed og stinkende lue. Siden bliver det sejt

som en slags beg eller harpiks. Til Svionerne støder umiddelbart op Sitonernes stammer, som ligner dem i alle andre stykker, men er forskellige fra dem i den ene ting, at det er en kvinde, der hersker over dem; i den grad er de vanslægtede ikke blot fra fri mænds stilling men endog fra trællekår.

46. Dermed er vi kommet til enden på Sveberlandet. Peukinernes, Venedernes og Fennernes folkefærd er jeg ikke på det rene med, om jeg skal regne til Germanerne eller Sarmaterne. Dog ter Peukinerne, dem nogle giver navn af Bastarnere, sig som Germanere i sprog og levesæt samt ordning af boliger og huse. Blandede ægteskaber volder, at de alle i levevis og nogle enkelte også i legemlig skikkelse skæmmes en del, så de får lighed med Sarmaterne. Disses livsskik har Venederne tilegnet sig meget af, thi hele det skovklædte bjergstrøg, der højner sig mellem Peukinerne og Fennerne, gennemstrejfer de som røvere. Dog må de helst regnes mellem Germanere, fordi de både bygger sig faste boliger, bærer skjold, og finder en tilfredsstillelse i at benytte deres rappe ben; og i alle disse ting danner Sarmaterne en modsætning til dem, idet de tilbringer livet på vogn og hest. Fennerne lever i en mærkelig vildhed og en gyselig armod; de har ikke våben eller heste, og ikke hus og hjem; til føde tjener dem urter, til klædning dyreskind, og til leje jorden. Det eneste, de sætter deres håb til, er pilene, dem de i mangel af jern giver en od af ben. Ved jagt skaffer de sig føde til mændene, og med det samme også til kvinderne; thi disse følger deres mænd alle vegne og forlanger deres del af byttet. Heller ikke har de små børn noget andet ly imod vilde dyr og

Tacitus: Germania

regnskyl, end at de til tag får et fletværk af grene; dette er også i ungdomsårene deres tilhold og i oldingeårene deres tilflugtssted.

Men deri ser de en lykkeligere lod end i at stønne ved agerbrug, slide med husbyggeri og leve livet i håb og ængstelse ved at omsætte egen og andres ejendom.

Sorgløse over for andre mennesker og sorgløse overfor guder har de opnået, hvad der er det vanskeligste af alt, at de ikke engang har behov for at ønske sig noget.

Nu er alt det øvrige fabel og eventyr, som at Helusierne og Etionerne skal leve med menneskeligt åsyn og blik men med vilde dyrs krop og ledemod; dette er noget, jeg ikke har nogen sikker kundskab om, og derfor vil lade stå hen som et spørgsmål, man kan tvistes om.

Litteratur

- Tacitus: *Tacitus's Agricola og Germanien*.
Oversat af H.H. Lefolii. Selskabet til
Historiske Kildeskrifters Oversættelse. Kbh.
1901
- Allan A. Lund: *Nordens barbarer*.
Wormianum. Højbjerg 1979
- Allan A. Lund: *De etnografiske kilder til
Nordens tidlige historie*. Wormianum. 1993.
- Allan A. Lund: *Tacitus Germania –
Forestillingen om germanerne*.
Kommenteret og oversat af Allan A. Lund.
Wormianum. Højbjerg 2016
- Niels W Bruun og Allan A Lund: *Tacitus
Germania*. Bd. 1-2. Wormianum. Højbjerg
1974